

Verksamhetsberättelse Centrum för naturvägledning 2015

Övning vid CNV:s kurs "Dialog för landskap" våren 2015.

Året i korthet

Centrum för naturvägledning har under året fortsatt arbeta för utveckling av naturvägledning som profession. I Sverige och utomlands, i forskning och praktik samt i samverkan mellan natur- och kulturmiljövård. CNV:s samarbete med Riksantikvarieämbetet fördjupades genom uppdraget att genomföra och testa interpretationsplanering för ett antal platser i Bergslagen inom ramen för ämbetets regeringsuppdrag om kulturarv i gruvmiljöer. Projektet som pågår hösten 2015 till hösten 2016 ska bland annat resultera i en metodhandledning för planering av interpretation.

I uppdragen för Naturvårdsverket har ett seminarium om naturvägledning och känsliga ämnen genomförts, så också om konsten att skriva om natur, om kommunikation om ekosystemtjänster och en workshop på tema *Dialog för landskap – kommunikation och delaktighet*. En handledning på samma tema togs fram. En rapport om utveckling av utbildning inom naturvägledning och utomhuspedagogik i Sverige baserad på en enkät har producerats som underlag för Naturvårdsverkets uppföljning av friluftsmålen. Åtta naturum har besökts inom ramen för Naturvårdsverkets uppföljningsarbete och försöksprojektet med metoden tankelistning som utvärderings- och reflektionsmetod har slutförts tillsammans med landets naturum. En utvärdering med samma metod har också genomförts i Hamra nationalpark för utveckling av Varumärket Sveriges nationalparker.

CNV har deltagit i planering av och genomförande av Tankesmedjan för friluftsliv samt i samordning av och träffar för organisationerna inom nätverket Naturens år. Den utbildningsnorm för naturguider som CNV faciliterat framtagande av lanserades vid Tankesmedjan. Centret har också bidragit till förberedelser för Naturvårdsverkets kommunikationssatsning om skyddad natur. Ett projekt för att utveckla former för att stötta naturturismföretagare med att utveckla naturvägledning i deras utbud har genomförts i Dalarna, och dessutom har CNV deltagit i det strategiska nationella arbetet i Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för naturturism. Tre nummer av *Naturvägledaren* på tema hälsa, internationella nyheter respektive ekosystemtjänster har publicerats. Aktiviteten i och anslutningen till de sociala medier CNV ansvarar för har ökat.

Den nordiska samverkansgruppen för naturvägledning besökte Ultuna i början av året. Arbetet resulterade i medel från Nordiska ministerrådet för att förbereda en nordisk läroboksproduktion inom naturvägledning. CNV har deltagit i den europeiska organisationen *Interpret Europes* arbete med att utveckla interpretation i Europa genom deltagande i en strategisk nulägesanalys av professionens betydelse och möjligheter. I EU-projektet *Inherit* har en kompetensprofil enligt EU:s utbildningskvalitetssystem (EQF) utarbetats och gemensamma pilotkurser har genomförts. CNV:s föreståndare Eva Sandberg var inbjuden som keynote-talare vid *Interpret Europes* konferens i Krakow i juni och talade om betydelsen av att ta sig an känsliga och kontroversiella ämnen i naturvägledning under rubriken *Who's afraid of the wolf?*

Basverksamhet 2015

Seminarier, workshops, utbildningar

Känsliga ämnen och naturvägledning. Trettio deltagare strålade samman hos naturum Vänerskärsgården, Läckö, den 8-9 oktober för att diskutera frågor om känsliga ämnen och naturvägledning. Teman för workshops och diskussion var till exempel: Hur vet vi vilka ämnen som är känsliga? Hur möter vi besökare med helt andra åsikter än vi själva har? Hur går det till när ett samtal blir konstruktivt? Hur kan man undvika att samtal blir destruktiva? Hur pratar vi om värderingar? Hur kan vi uppmärksamma och se till att många perspektiv på ett tema ryms i utställningar och guidningar - samtidigt som vi är tydliga med vilka värderingar vår egen organisation står för? Hur kan naturvägledning bidra till demokratisk diskussion och bli en arena för dialog om viktiga samhällsfrågor? Seminariet leddes av Eva Sandberg från CNV och Lars Hallgren forskare i miljökommunikation från SLU. Föreläste gjorde också Lars Magnusson från Naturhistoriska riksmuseet och Benny Gäfvert från Rovdjurscentret de 5 stora.

Att skriva om natur. CNV har för femte gången arrangerat denna populära kurs med Thomas Öberg från Natur i Norr som kursledare. Kursen gick av stapeln 5-6 maj i Kristianstad i samarbete med naturum Vattenriket och Biosfärområdet Vattenriket. De 26 deltagarna fick hjälp att utveckla sin förmåga att skriva bra texter som fångar den naturintresserade allmänheten. En utvecklad version av seminariet gavs under hösten som webinarium som del i utvecklingsarbetet i Sveriges nationalparker – se under *projektuppdag* nedan.

Naturvägledning för yrkesverksamma (3 hp, SLU)

Denna universitetskurs på 3 hp gavs för sjätte gången hösten 2015. Läs mer om kursen under rubriken *Forskning, utbildning och samverkan inom SLU*.

Dialog för landskap

CNV genomförde kursen *Dialog för landskap* den 17-18 april. 15 naturvägledare från hela landet utforskade hur naturvägledning kan öka lokal delaktighet, medborgarinflytande och skapa lokal förankring av landskapets värden. En handledning med samma namn togs fram och publicerades under senhösten i CNV:s rapportserie. Se *projekt* nedan.

Att kommunicera ekosystemtjänster

En workshop om att kommunicera ekosystemtjänster arrangerades (på begäran) i maj när naturum i norra Sverige samordnade sitt årliga möte med länsstyrelsernas naturinformatörer på naturum Dalarna.

Temat återkom under hösten i ett seminarium för biosfärområden och naturum som gavs i Kristianstads vattenrike – se under rubriker *projektuppdrag*.

Naturguidning i Tyresta

En guideteknikkurs som främst riktades till naturums sommarpersonal gavs i samarbete med Studieförbundet och Stiftelsen Tyrestaskogen den 12 maj. Kursen, som samlade 20 deltagare, var ett led i ett fördjupat samarbete mellan CNV, naturum och Studieförbundet kring arrangemang av korta guideteknikkurser.

Naturvägledare Peder Curman föreläser vid kurs om naturguidning i Tyresta.

Föreläsningar

Per Sonnvik deltog vid **NAI:s¹ internationella konferens i Montreal** i Kanada i maj, där temat var *international standards on interpretation*. Per föreläste om CNV:s erfarenheter av samarbetet med svenska utbildare med att ta fram en nationell norm för utbildning av naturguider, samt om och hur det arbetet länkar ihop med CNV:s deltagande i EU-projektet InHerit. Per satt också i panelen för en diskussion om kvalitetssäkring och internationella standarder.

Eva Sandberg från CNV inleder keynote-föreläsning på tema känsliga ämnen vid Interpret Europas konferens i Krakow i juni 2015.

CNV: s föreståndare Eva Sandberg höll en keynote-föreläsning vid **Interpret Europas årliga konferens** i juni på tema känsliga ämnen och interpretation med rubriken "Who is afraid of the wolf?". Konferensen som samlats under temat "*Sensitive issues, sensitive interpretation*" ägde rum i **Kraków** i Polen. Eva tog upp känsliga frågor i naturvården som t ex invasiva arter, rovdjurspolitik och klimatförändringar och hur de hanteras i naturvägledning. Hon talade också generellt om ansvaret för våra berättelser, naturvägledares roll i en föränderlig tid och betydelsen av dialog med deltagare. Per Sonnvik höll vid samma konferens en workshop om kommunikation om rovdjur hos naturum och museer i Sverige med fokus på rovdjur som känsligt ämne: problem, möjligheter och metodval.

Eva Sandberg deltog också vid **National Association for Interpretations årliga konferens** i Virginia Beach i USA i november. Där föreläste hon om slutsatser från CNV och naturums utvecklingsförsök under tre år med den kvalitativa utvärderingsmetoden tankelisting samt om planering av natur- och kulturarvsinterpretation utifrån olika perspektiv på kommunikation, *Planning of heritage interpretation from different perspectives on communication* det senare som led i arbetet inom forskningsprojektet PAKI (se nedan).

Föreläsningar i Sverige beskrivs inom ramen för projekt.

¹ National Association for Interpretation

Kommunikation, information

Webben – www.cnv.nu

Informationen på CNV:s hemsida hölls aktuell och uppdaterades löpande. Enligt direktiv från SLU centralt genomfördes ett omfattande arbete för att minska webbplatsens omfattning, framförallt genom omstrukturering och införandet av sidor med expanderbara menyer.

Nyhetsmail

Digitala utskick till nätverket, "Nytt från CNV", med aktuell information från Centrum för naturvägledning har gjorts vid fyra tillfällen under året.

Naturvägledaren är en fylligare variant av CNV:s nyhetsmail. Under 2015 gavs tre nummer ut. Teman var Natur och hälsa, Internationella nyheter samt Ekosystemtjänster.

Facebook, Twitter, LinkedIn

Den sista december 2015 "gillades" Centrum för naturväglednings sida på Facebook av 576 personer jämfört med ca 430 vid årets början. Facebook-gruppen *Naturvägledare i Sverige* hade 398 medlemmar, en ökning med 85 medlemmar under året.

Antalet anslutna till CNV på Twitter och LinkedIn ökar också. Gruppen *Naturvägledare i Sverige* på LinkedIn har 52 medlemmar.

Publikationer

CNV publicerade "Dialog för landskap – en handledning" digitalt på cnv.nu (se projektuppdrag). Handledningen förbereddes för tryck inför 2016.

Totalt har 21 av CNVs tidigare skrifter sålts under 2015 – de flesta går också att ladda ned digitalt.

Samverkan och nätverk

CNV:s nätverk

CNV:s nätverk (personer som aktivt bett om att få information om CNV:s verksamhet och aktiviteter) hade 1743 anslutna i slutet av 2015.

Naturens år

CNV har under 2015 både deltagit i och samordnat nätverket Naturens år. Nätverket består av ungefär 30 myndigheter och organisationer som samverkar kring frågor som rör naturen. Syftet med nätverket är att öka kunskapen och intresset för vår gemensamma natur. Tema för Naturens år 2015-17 är ekosystemtjänster. (Mer info om samordningsarbetet under *projektuppdrag*.)

Samverkansgruppen RAÄ och SFV

CNV samverkar med Riksantikvarieämbetet och Statens Fastighetsverk. CNV följer det fortsatta arbetet med interpretationsplanering i Birka och Hovgården. Ett nytt samarbete har initierats utifrån Riksantikvarieämbetets regeringsuppdrag om processledning av interpretationsplanering kring gruvmiljöer i Bergslagen. Projektet som finansieras av RAÄ löper augusti 2015-augusti 2016. Läs mer

under *Externfinansierade projekt* nedan. Ett förslag om ansökan till EUs strukturfonder för kompetensförsörjning för processledning vid planering av interpretation i skyddade natur- och kulturarvsområden generellt har gemensamt tagits fram av CNV och RAÄ med adress till Tillväxtverket. Arbetet med en förstudie lyftes till myndighetsgruppen för friluftsliv. Tillväxtverket gör en generell analys av kompetens- och utbildningsbehov inom turism under 2016. CNV var inbjudna som talare tillsammans med RAÄ vid *Världsarv i Sveriges konferens* i Hälsingland i slutet av maj. RAÄ fick ta över CNV:s roll på grund av sjukdom. Se även *samverkan SLU*.

Löpande kontakt hålls med de ansvariga för interpretation hos Statens fastighetsverk. Arbetet med interpretationsplanering i Birka Hovgården där CNV bidrog till uppstart 2014 har följts upp under 2015 – CNV deltog vid en workshop i världsarvsområdet i september.

Naturhistoriska museers samarbetsorganisation (NAMSA)

CNV är genom Eva Sandberg representerade i NAMSAS styrelse sedan 2015.

Utenavet

CNV har deltagit i möten och löpande bidragit till planering och marknadsföring av konferensen "Ute är inne" om utomhusbaserat lärande som ägde rum i Linköping 17-18 september. CNV arrangerade och genomförde tillsammans med Movium en workshop/exkursion till Hackeboö söder om Linköping på tema "Öppna för skolan" som handlar om hur förvaltare av skyddade naturområden och parker i stadsmiljö kan anpassa miljöer så de blir en resurs för barn och ungas lärande och upplevelser.

Nationellt nätverk för utbildare

Se om arbetet med utbildningsnorm nedan under *Kvalitetssäkring av naturguider*.

Närnaturguiderna (Naturskyddsföreningen och Studieförbundet)

CNV har sedan 2014 haft en ambition att stötta Naturskyddsföreningen och Studieförbundet i fortsatt arbete med utbildningsprogrammet Närnaturguiderna. Satsningen har syftat till att utbilda ideella naturguider som är verksamma i tätortsnära natur. Samarbetet resulterade i att Studieförbundet och CNV tillsammans gav en utbildning för naturums sommarpersonal i Tyresta (se ovan under *Seminarier*). Samarbetet syftar till att på sikt bygga en organisation där den lokala studieförbändeorganisationen arrangerar regionala guideutbildningar i samarbete med Sveriges naturum (se sid 3).

Landsbygdsnätverkets naturturismgrupp

CNV representerar sedan våren 2015 SLU i Landsbygdsnätverkets nya arbetsgrupp för utveckling av naturturism. Gruppens uppdrag är att bidra till strategier och arbetssätt för att stärka och utveckla naturturism i Sverige. CNV har deltagit vid möten och i den arbetsgrupp som ombads att ta fram ett förslag på arbetsplan för gruppens arbete de kommande åren.

Nordiskt samarbete

CNV var under två dagar i februari värdar i Uppsala för den nordiska samverkansgruppen för naturvägledning. CNV hade också Torfinn Rohde, sektionschef för Naturveiledning og informasjon vid Statens naturoppsyn, Norge, på ett längre besök genom ett nordiska tjänstemannautbyte. Torfinn fanns på plats under en månad under perioden mars till april samt under en vecka i september då

han delgav erfarenheter från motsvarande besök i Finland och Danmark. Torfinn deltog också under sommaren i tankelistsningsförsöket i naturum Tåkern samt i Hamra nationalpark.

Det planerade projektet om en nordisk handbok om naturvägledning och värdeskapande i skyddad natur har fått stöd från Nordiska ministerrådets Nordplus-medel. En förstudie genomförs från hösten 2015 till våren 2016. Projektet planeras i samarbete mellan norska Statens naturoppsyn (huvudman för ansökan), finländska Forststyrelsen och utbildningsinstitutet SYKLI, Kunskapscentret för naturvägledning och friluftsliv vid Köpenhamns universitet samt CNV. Syftet är att ta fram en gemensam ansökan till Nordiska ministerrådet under 2016, för att kunna producera boken. Ett första planeringsmöte för detta projekt hölls gemensamt i Helsingfors november 2015.

Torfinn Rohde och Anna Kettunen från den nordiska samverkansgruppen för naturvägledning provar ny digital teknik (augmented reality) vid Uppsala högar i februari 2015.

CNV besökte Statens naturoppsyn i Oslo i december vid ett möte om universitet och högskolors utveckling av utbildning inom naturvägledning och naturturism. Eva Sandberg delade med sig av CNV:s erfarenheter från kursen Naturvägledning för yrkesverksamma och samt kurser om naturvägledning/friluftsliv i Sverige.

InHerit

Tillsammans med partners i det europeiska samarbetsprojektet InHerit arbetar CNV med att ta fram ett förslag på en kompetensprofil och gemensamma grundkurser för natur- och kulturvägledare, *heritage interpreters*. Se externfinansierade projekt nedan.

Överblicksansvar och omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning i Sverige

Bred omvärldsbevakning av frågor som gäller natur- och kulturvägledning sker främst genom de samarbeten och kontaktytor CNV har genom projekt (som enkäten om utveckling av friluftsutbildningar) och närliggande organisationer. Utifrån löpande bevakning av sociala medier i kombination med detta görs inlägg på Facebook och LinkedIn samt uppdatering av material på hemsidan. Fokus har i år legat på material om ekosystemtjänster, litteraturstudier om naturvägledning och kontroversiella eller känsliga ämnen. CNV har deltagit i Studieförbundets nya ledarutbildning för miljö- och naturorganisationer.

CNV har också genomfört intervjuer och en enkät om förutsättningar och former för kommunikation om rovdjur i naturum och på naturhistoriska museer.

CNV sammanställde i början av året den enkät till det egna nätverket som gjordes hösten 2014.

Omvärldsbevakning internationellt

CNV deltog i Interpret Europes årliga konferens i Kraków i Polen. Från Sverige deltog representanter från CNV, Riksantikvarieämbetet och naturum bland hundra deltagare från 33 nationer.

CNV deltog också i NAI:s internationella konferens i Montréal, Kanada, samt – inom ramen för forskningsprojektet PAKI (se nedan) i NAI:s nationella konferens i Virginia Beach, USA. Där ägnades särskilt fokus åt frågor om trender i och utveckling av interpretation i USA. Bland särskilt intressanta ämnen kan nämnas National Park Service utvecklingsarbete med metoder för *facilitated dialogue* och formerna för ett omfattande arbete med *Climate Change interpretation* som drivs i fortbildningsprojekt av personal i nationalparker och zoologiska trädgårdar i USA.

Läs mer om konferenserna och CNV:s bidrag där under Föreläsningar ovan.

Intrycken från de internationella konferenserna publicerades som en särskild temautgåva av Naturvägledaren.

Forskning, utbildning och samverkan inom SLU

Institutionen för stad och land

CNV deltar löpande i ledningsgruppens arbete inom Institutionen för stad och land.

CNV är också aktiva i en grupp som arbetar för synliggörande och utveckling av institutionens externa samverkansuppdrag. Gruppen har initierat en kartläggning av institutionens externa samverkansarbete och har under hösten genomfört ett antal tematiska frukostmöten för institutionens personal.

CNV presenterade i augusti sin verksamhet för fakultetsnämndens arbetsutskott.

Naturvägledning för yrkesverksamma 3 hp

CNV gav för sjätte året denna universitetskurs i samarbete med Avdelningen för miljökommunikation vid SLU. Kursen var fulltecknad och söktrycket det högsta hittills. Deltagarna kom från vitt skilda verksamheter: konsultföretag, naturskolor, länsstyrelser, naturum, universitet, skogsutbildare med flera. Kursen bestod av två kursträffar i september och december med föreläsningar, övningar, seminarier och fältbesök, samt tre hemuppgifter: analys av naturvägledningssituation, litteraturstudie och arbete med ett projekt från den egna verksamheten.

Programkurser

Kontakter med studierektorer för att ge kurser i naturvägledning inom ramen för programkursen inom fakulteten inleddes under året.

Föreläsningar inom program på Stad och land

CNV har hållit föreläsning för studenter på landskapsarkitektutbildningen inom ramen för kursen *Bygga i natur* samt en fältövning med masterstudenter i miljökommunikation kring interpretation och temautveckling.

PAKI – Planering av kulturarvsinterpretation

Arbetet inom CNV och Avdelningen för miljökommunikations gemensamma forskningsprojekt PAKI fortsatt under året. Två workshops med de aktörer som deltar i projektet genomfördes – en på Läckö under vårterminen och en i naturum Hornborgasjön på senhösten. Arbetet med att utveckla en planeringsmodell med utgångspunkt från gemensamt meningsskapande mellan naturvägledare och deltagare fortsatte. Projektet förberedde ett flertal forskningsartiklar. CNV deltog i arbetet med en artikel med koppling till CNV:s arbete med tankelistning som metod för utvärdering/reflektion samt med planering och genomförande av workshops och utåtriktad kommunikation om projektet.

Projektuppsdrag för Naturvårdsverket 2015

Utveckling av naturumverksamheten

Årets åtta naturumbesök har genomförts: Blekinge, Trollskogen, Stenshuvud, Ottenby, Färnebofjärden, Fjärås Bräcka, Vindelfjällen Hemavan och Höga Kusten. Under besöken diskuterar CNV verksamheten tillsammans med naturumen, Naturvårdsverket och Naturhistoriska riksmuseet. Efter besöken skickar CNV reflektioner och utvecklingsförslag till naturumen.

Från besöket vid naturum Stenshuvud. Naturvägledare Ida Lundqvist och föreståndare Line Persson.

CNV har medverkat i arbetsgruppen för naturums nya riktlinjer. Riktlinjerna var klara och trycktes i slutet av året. CNV har också funnits tillgängliga som stöd för naturum i arbetet med tankelistning.

CNV deltog i naturumträffen på Läckö i oktober och medverkade där med en workshop om tankelistning (se nedan), redogörelse från naturumbesöken, tankelistning vid exkursioner med mera. CNV var också med i juryn för *Årets naturum* samt bidrog med reflektionsövningar och en diskussion om samarbeten vid naturumträffen. I anslutning till träffen höll CNV ett seminarium om *Känsliga ämnen inom naturvägledning*. Se seminarier ovan.

CNV deltog vid naturums nordträff och länsstyrelsernas naturinformatörers årliga möte som hölls i Dalarna. CNV informerade om sin verksamhet och gav en workshop om ekosystemtjänster.

CNV medverkade vid den årliga träffen för naturums huvudmän i oktober med information om tankelistning med mera och var också med på Naturhistoriska riksmuseets inspirationsträff för naturum där CNV bidrog med ett inlägg om utbildningar inom naturvägledning.

I samarbete med Studieförbundet och Stiftelsen Tyrestaskogen genomfördes en guideteknikkurs för naturums sommarpersonal med ca 20 deltagare. Se seminarier ovan.

Arbetet med utveckling av tankelistning som metod för utvärdering och reflektion i naturum gick in på sitt tredje år – metoden utvecklades och naturum ombads delta och reflektera över metod och resultat. 18 av naturumen deltog under sommarhalvåret i försöket. En workshop om resultatet av och naturums tankar om metoden genomfördes vid naturumträffen på Läckö i september.

Varumärket Sveriges nationalparker

Ett utvärderingsbesök har genomförts i Hamra nationalpark med observationsstudier och tankelistning avseende den obemannade naturvägledningen. CNV uppdrog Peder Curman från Stiftelsen Tyrestaskogen att genomföra det praktiska arbetet. I Hamra deltog också Anders Arnell från CNV och Torfinn Rohde från SNO i Norge (inom ramen för det nordiska utbytet). Peder presenterade resultaten från studien vid en träff för nationalparksförvaltarna i Tyresta i november och tog fram en skriftlig rapport (färdigställs 2016).

CNV gav skriftlig input om kvalitetsaspekter i förhållningssätt till naturvägledning till Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas arbetsgrupp vid ett möte om världsledande pedagogik i Sveriges nationalparker i juni.

Hösten 2015 arrangerade CNV i samarbete med Naturvårdsverket för första gången en utbildning via webben. Thomas Öbergs kurs Att skriva om natur (se *seminarier, workshops, utbildningar* ovan) anpassades för målgruppen förvaltare och informatörer vid Sveriges nationalparker och gavs i form av webinarier. De genomfördes under tre träffar (16 och 23 september samt 4 oktober) där 15 deltagare deltog via sin egen dator. CNV agerade samordnare och moderator. Tekniken tillhandahölls av Naturvårdsverket (Adobe Connect). Syftet var att inspirera deltagarna att arbeta med texter och särskild tonvikt lades på att diskutera *Varumärkesstrategin för Sveriges nationalparker*. Deltagarna arbetade självständigt med skrivuppgifter och fick individuell respons mellan kurstillfällena.

Planering av entréer till nationalparker

CNV har kommunicerat med och erbjudit rådgivningsverksamhet till: Abisko, Björnlandet, Tyresta, Åsnen, Djurö och Tresticklan. Flera av kontaktpersonerna har tackat ja till stöd med arbetet kring sina entréer. Ingen av dem hade dock återkommit med detaljer om vad de behöver hjälp med innan årsskiftet.

Handledning naturvägledning för förvaltare, fortsättning

Ett reviderat, redigerat och delvis bildsatt handledningsmanus från CNV levererades till Naturvårdsverket i slutet av 2015 inför intern remiss där och extern remiss under 2016.

Pedagogisk stig

Projektet sköts till 2016 på grund av barnledigheter på Naturvårdsverket.

Natur- och kulturvägledning, en del i platsens turismutveckling

Syftet med projektet var att ta fram lärande exempel på natur- och kulturvägledningens betydelse för turismutvecklingen på en plats och för enskilda företag i utveckling av sina produkter. Tio

företagare från Rättviks kommun deltog vid två workshops. Under den begränsade projektiden kunde utvecklingen av verksamheter inte följas men perspektivet togs emot med intresse.

Naturens år

CNV har under 2015 samordnat Naturens år. Samverkansnätverket ska bidra till samverkan och lärande inom naturvård mellan ideella organisationer och berörda myndigheter i syfte att stödja aktiviteter som lyfter vikten av naturvård. Ytterst har syftet varit att öka kunskapen om och intresset för naturen hos allmänheten. Tema för Naturens år 2015 har varit ekosystemtjänster. CNV har, tillsammans med olika aktörer, organiserat fyra samverkansmöten under året och delat information via mailutskick, facebook, hemsida och twitter. På hemsidan har CNV sammanställt en [länksamling om ekosystemtjänster](#). Aktörerna uppger i en utvärdering att nätverksmötena har varit välorganiserade och inspirerande. Man anser att Naturens år är viktigt för att nätverka och hålla sig uppdaterade om vad som händer i andra organisationer. Samverkan i nätverket har stöttat aktiviteter som lyfter vikten av naturvård.

Tankesmedja för friluftsliv

CNV var samarrangör av Tankesmedjan för friluftsliv i Örebro den 28-29 april. Centret genomförde en välbesökt workshop kring friluftspolitikens mål om hur arbetet med naturvägledning ska öka, särskilt hos kommuner och länsstyrelser. Form och huvudman för den norm för utbildning av naturguider som CNV faciliterat arbetet med lanserades officiellt. CNV deltar i planering av Tankesmedjan 2016.

Eva Kätting från Nationellt centrum för utomhuspedagogik, LiU, och styrelsen för Föreningen för nationell utbildningsnorm för naturguider, lanserar normen vid Tankesmedjan för friluftsliv i Örebro 2015.

Uppföljning friluftsmål – enkät och rapport om utbud av utbildningar

CNV har skrivit en rapport om utbudet av kvalificerad fortbilning inom friluftsliv i Sverige idag. "Nationell enkät om kvalificerade utbildningar inom friluftsliv" ingår i Naturvårdsverkets rapportserie och är baserad på resultaten från en enkät som genomfördes bland utbildare under våren och

sommaren 2015. Rapporten är del i Naturvårdsverkets uppföljning av friluftsmålen. Den visar på stor aktivitet i friluftsutbildning i Sverige med indikationer på svagt söktryck från studenter för vissa utbildningar inom folkhögskolornas utbud samt minskad efterfrågan på lärarfortbildning inom utomhuspedagogik på universitet och nedläggning av vissa kurser på universitetsnivå.

Ekosystemtjänster

Tillsammans med Naturvårdsverket och Biosfärområde Kristianstad Vattenrike anordnade CNV "Att kommunicera ekosystemtjänster – en workshop för biosfärområden och naturum" den 15-16 oktober 2015. Projektet fungerade som en förstudie för att identifiera de önskemål och behov av kompetensutveckling som finns i, framförallt biosfärområden, när det gäller att kommunicera ekosystemtjänster till olika målgrupper och aktörer. Utifrån workshopen utformade CNV förslaget att ta fram en samling exempel som illustrerar ekosystemtjänster, riktad till naturvägledare/guider i till exempel biosfärområden och naturum.

Dialog för landskap

I landskapet möts olika värden, tillgångar och synsätt. CNV genomförde 17-18 april 2015 kursen *Dialog för landskap*, för att belysa hur olika perspektiv kan synliggöras och berika en diskussion om landskapets historia och framtid. Vad går att enas om och varför går åsikterna isär? Föreläsningar varvades med övningar både inne och utomhus, när cirka 15 naturvägledare från olika landsändar utforskade hur naturvägledning kan öka lokal delaktighet, medborgarinflytande och skapa lokal förankring av landskapets värden. Kursledare var Pella Thiel, föreläsare Andrew Butler och Elvira Caselunghe, båda SLU. En handledning togs fram och publicerades under senhösten i CNV:s rapportserie.

Kommunikationssatsning Skyddad natur 2015-2017

CNV och Christina Frimodig, Naturvårdsverket, har inlett arbetet. CNV har under 2015 fungerat som stöd och referens för kommunikationsbyrån Gullers grupp och arbetsgruppen inom Naturvårdsverket i arbetet med att ta fram en argumentsamling och kommunikationsplan för att öka kunskap om och legitimitet för naturvård.

Vägledning - Statliga lederna i fjällen, fortsättning

CNV har slutfört och levererat den skriftliga rapporteringen av projektet som genomfördes 2014. Fjälledernas skyltning, naturvägledning och förmedling av information har undersökts, analyserats och utvecklingsförslag har presenterats. Arbetet och dess slutsatser baseras på fallstudier i Saxnäs- och i Abiskoområdet.

Allemansrätt - handledning för naturvägledare, fortsättning

CNV har tagit fram *Allemansblocket*, ett handledningsmaterial som underlättar för naturvägledare att kommunicera allemansrätten. Blocket är framförallt tänkt att användas i möten med besökare i fält, men också vid naturum eller liknande, för att diskutera vad man enligt allemansrätten får och inte får göra i naturen. Med utgångspunkt i vanligen förekommande, eller kluriga situationer, utgör exemplen underlag för att resonera kring hur vi bör bete oss på egna marker, och andras.

Allemansblocket har lämnats till Naturvårdsverket som, innan slutlig produktion, låter ett antal frivilliga naturvägledare ur CNVs nätverk testa produkten.

Kvalitetssäkring av naturguider, fortsättning

En avslutande workshop om norm för utbildning av naturguider har genomförts med 25 nöjda deltagare. Som ett resultat av diskussionerna bildade en grupp utbildare en förening som huvudman för normen. Normen lanserades på Tankesmedjan för friluftsliv i slutet av april. CNV deltar fortsättningsvis i föreningens arbete som en av andra utbildare. Per Sonnvik, CNV sitter i föreningens styrelse.

Diskussion om samverkan kring Naturvårdsverket kommunikationssatsning om skyddad natur när naturum och länsstyrelsernas naturinformatörer träffades hos naturum Dalarna i maj 2015.

Externfinansierade projekt

Planering av kulturarvsinterpretation (PAKI)

CNV har deltagit i forskningsprojektet *Planering av kulturarvsinterpretation* som finansieras av Riksantikvarieämbetet – i samarbete bland annat med naturum Hornborga, Vänerskärgården och Kronoberg. Se ovan under samverkan inom SLU.

Inherit

Tillsammans med partners i det europeiska samarbetsprojektet Inherit arbetar CNV med att ta fram ett förslag på en kompetensprofil för natur- och kulturvägledare, *heritage interpreters*. Profilen beskriver kompetens som krävs på olika nivåer för de roller som natur- och kulturvägledare kan ha: guide, planerare, beställare med flera. Syftet är att göra en beskrivning av professionen som blir jämförbar mellan länder (i EU:s EQF-system) och kan fungera som stöd vid planering av utbildningar. För att stämma av kraven på utbildningar och kompetenser mellan projektparterna och kompetensprofilen hölls under året två pilotutbildningar: CNV deltog som medarrangör och deltagare i engelska Eltham Palace i september. Till pilotkursen i italienska Parco Nazionale del Circeo skickade CNV två deltagare från naturum, Åsa Pokela från naturum Dalarna och Sofie Bernhardsson från naturum Kronoberg. Deras erfarenheter blir värdefull input till den interpretations-kurs för guider som CNV, som en del av projektet, arrangerar i Sverige i maj 2016.

Lena Malmström, CNV, deltar i Inheritprojektets pilotkurs i London, september 2015.

Gruvuppdraget – interpretation som del i besöksmålsutveckling i Bergslagen

CNV har av Riksantikvarieämbetet fått i uppdrag att facilitera en process om interpretation som del i besöksmålsutvecklingen på framförallt fem platser i Bergslagen. Syftet är att stärka besöksmålsattraktivitet med utgångspunkt i deras kulturhistoriska värden och att utveckla interpretationsplanering som verktyg i besöksmålsutveckling. Arbetet bedrivs i samverkan med RAÄ och Bergslagssatsningen Kultur & Turism. Projektet, som inleddes hösten 2015 och pågår under 2016, har som mål att arbetsgrupper för varje plats tar fram en interpretationsplan och en interpretationsprodukt. För CNV innebär det också att, utifrån befintlig kunskap och de erfarenheter vi får i processen, ta fram en metodhandledning om interpretationsplanering. Denna publiceras i en skriftserie från Riksantikvarieämbetet hösten 2016.

Under 2015 har arbetet inletts, bland annat med att CNV medverkade till en gemensam konferens i Avesta för alla aktörer inom Bergslagssatsningen, samt höll i en workshop i Örebro i november kring interpretation och temautveckling för de fem platserna. CNV deltog också i en workshop i Norberg i ett projekt om hållbar turismutveckling som RAÄ också driver i Bergslagen.

Lena Malmström, CNV, föreläser vid startseminarium för samarbetet med Riksantikvarieämbetet om interpretation i Bergslagen i Avesta november 2015.